

ПРЕДЛОЖЕНИЯ

за нормативни промени в сектора за учене на възрастни в България

Министерство на образованието и науката

2013 г.

Проект № 374725-LLP-1-2012-1-BG-GRUNDTVIG AL_AGENDA

„BG – ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

ЗА УЧЕНЕ НА ВЪЗРАСТНИ”

„Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Тази публикация отразява само личните виждания на нейните автори и от Комисията не може да бъде търсена отговорност за използването на съдържащата се в нея информация”.

БИБЛИОГРАФСКО КАРЕ

Заглавие:

“Предложения за нормативни промени в сектора за учене на възрастни”

Организация:

Министерство на образованието и науката

Екип:

Валентина Дейкова – кординатор на проекта

Диана Трайкова, Керка Андонова, Светомира Калоянова, Росица Матрачийска –
членове на екипа за изпълнение на проекта

РЕЗЮМЕ

Настоящите предложения за нормативни промени в сектора за учене на възрастни в България са изготвени в рамките на проект № 374725-LLP-1-2012-1-BG-GRUNDTVIG AL_AGENDA „BG – Изпълнение на Програмата на Европейския съюз за учене на възрастни”. Проектът се осъществява в периода 2012-2014 г. от Министерството на образованието и науката – Национален координатор за учене на възрастни с финансовата подкрепа на Програмата на Европейския съюз „Учение през целия живот”, в съответствие с Решение № 2012 – 3551 / 001 – 001 на Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура на Европейската комисия.

В първата част е направен преглед на съществуващата нормативна рамка в сектора за учене на възрастни в България.

Във втората част е направен анализ на съществуващата нормативна уредба в сектора за учене на възрастни.

В третата част са формулирани конкретни предложения за изменения и допълнения на нормативната уредба. Предложен е проект на Постановление за създаване на Национален съвет за учене през целия живот. Проектът включва функциите и състава на Съвета.

В четвъртата част са направени общи изводи и препоръки, свързани с развитието на нормативната уредба на сектора за учене на възрастни в България.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

ДОИ	Държавни образователни изисквания
ЕСЕТ	Европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението
ЕС	Европейски съюз
ECTS	Европейска система за кредити във висшето образование
ЕСVET	Европейска система за кредити в професионалното образование и обучение
EQAVET	Европейска рамка за качество на професионалното образование и обучение
ЗЗ	Закон за занаятите
ЗНЗС	Закон за изпълнение на наказанията и задържането под стража
ЗИХУ	Закон за интеграция на хората с увреждания
ЗМ	Закон за младежта
ЗНП	Закон за народната просвета
ЗНЧ	Закон за народните читалища
ЗНЗ	Закон за насърчаване на заетостта
ЗОБ	Закон за обществените библиотеки
ЗПОО	Закон за професионалното образование и обучение
КТ	Кодекс на труда
КРБ	Конституция на Република България
ПОО	Професионално образование и обучение
УЦЖ	Учене през целия живот
ЦПО	Центрове за професионално обучение
ЦИПО	Центрове за информация и професионално ориентиране

1. НОРМАТИВНА РАМКА

Задълбоченият анализ на нормативната уредба изисква да се изследва нормативната среда, законите и подзаконовите нормативни актове, които регулират образованието и обучението на възрастни в Република България.

Нормативната среда е анализирана с цел:

- Да се систематизират силните и слабите страни на нормативната уредба, уреждаща взаимоотношения в сектора за учене на възрастни, както и да се установят дефицитите, свързани с осигуряването на това учене и съществуващите инструменти за въздействие;
- Да се изследват правата и отговорностите на идентифицираните заинтересовани страни в сектора за учене на възрастни, обществените отношения в сектора за учене на възрастни се регулират от кодекси, закони, правилници, наредби, инструкции, индивидуални административни актове и др.;
- Нормативната уредба за организиране на обучението на възрастни в България е разнородна и сегментирана между нормативните актове на различни отговорни институции. Независимо от това, тя е добра регулативна база за осигуряване на работещи схеми за обучение на възрастни.

Нормативната уредба се разглежда на няколко равнища:

- Системно равнище – осигурява нормативна възможност за провеждане на обучение и регламентира ролята и задълженията на държавните институции и социалните партньори в процесите на обучение на възрастни;
- Равнище „обучаваща институция” – определя на оперативно ниво механизми за осъществяване на обучение на възрастни;
- Равнище „възрастен обучаем” – регламентира условията за достъп до ограмотяване, образование, обучение, придобиване на професионална квалификация.

КРБ	Конституция на Република България	1991 г.
	<p> В Конституцията на Република България са заложиени:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ основните принципи за свободно развитие на образованието и отговорността на държавата (чл. 23); ○ правото на всеки български гражданин на образование (чл. 53); ○ други основни права на гражданите и организациите в сферата на образованието, гаранциите и условията за осъществяването им, ролята и отговорността на държавата: основното и средното образование в държавните и общинските училища е безплатно, включително за възрастните учещи; при определени от закона условия образованието във висшите държавни училища е безплатно; висшите училища се ползват с академична автономия; граждани и организации могат да създават училища при условия и по ред, определени със закон; обучението в тях трябва да съответства на държавните изисквания; 	

държавата насърчава образованието, като създава и финансира училища, подпомага способни ученици и студенти, създава условия за професионално обучение и преквалификация; тя упражнява контрол върху всички видове и степени училища.

КТ

Кодекс на труда

ДВ, бр. 26 от 01.04.1986 г.
и бр. 27 от 4.04.1986 г.

➤ Основен нормативен акт на трудовото законодателство в Република България, в който са определени възможностите за образование и обучение на заети въз основа на трудов договор лица (работници или служители) или на лица, които се подготвят за работа при работодателя след завършване на обучението (чл. 235 от КТ).

➤ Професионалната квалификация на работниците и служителите и придобиването ѝ е уредена въз основа на договорния принцип в Глава XI. В нея са уредени два вида договори. Единият е за придобиването на квалификация (чл. 229 от КТ), при който обучението на работника или служителя се извършва извън трудовия процес, а другият е договърът за ученичество (чл. 230 от КТ), при който работодателят се задължава да обучи ученика в процеса на работата на определена професия или специалност, а ученикът – да я усвои.

➤ Установява задълженията на работодателя след завършване на обучението да осигури работа на обучаващия се (чл. 229, ал. 2, т. 2 от КТ и чл. 230, ал. 3, чл. 232, ал. 1 и 2 от КТ).

➤ Установява задълженията на обучаващите се след завършване на обучението:

- отговорност при незавършване на обучението (чл. 229, ал. 3 и 4 и чл. 232 от КТ);
- уреждане на трудовите отношения след завършване на обучението.

➤ Правото на учене може до се консумира при взаимно съгласие на работника,ка/служителя и работодателя и се урежда чрез договаряне.

➤ В зависимост от конкретните условия и потребностите се определя вида на договора:

- договор за придобиване на квалификация;
- договор за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работещо лице;
- договор за квалификация с лице, което не работи;
- договор за ученичество.

➤ С договора се определят формите, мястото и времетраенето на обучението, професията и специалността, по която работникът или служителят ще се обучава, трудовото възнаграждение през време на обучението, вид и продължителност на отпуските, обезщетението, което страните си дължат при неизпълнение, срока, през който обученият се задължава да работи при работодателя след успешното завършване на обучението, работа съобразно придобитата квалификация, признаване на квалификацията на обучения, прекратяване на договора, както и други финансови и битови въпроси, свързани с осъществяването на обучението.

ЗНП	Закон за народната просвета	ДВ, бр. 86 от 18.10.1991 г.
	<ul style="list-style-type: none">☛ Урежда устройството, функциите и управлението на системата на народната просвета.☛ Определя светския характер на образованието, както и че е безплатно в държавните и общинските училища и се осъществява при спазване на принципите за прозрачност на управлението и предвидимост на развитието на системата на народната просвета.☛ Възпроизвежда в чл. 4 конституционния принцип на правото на всеки на образование.☛ Установява принципа, че не се допускат ограничения или привилегии, основани на раса, народност, пол, етнически и социален произход, вероизповедание и обществено положение.☛ Урежда статута на държавните образователни изисквания (ДОИ) като определя тяхната значимост за образованието и обучението.☛ Определя формите на училищното обучение – вечерна, задочна, кореспондентска, индивидуална, самостоятелна и дистанционна.☛ Регламентира реда и условията за придобиване на основно и средно образование и на професионална квалификация.☛ Определя вида на документите за удостоверяване на завършеното образование и обучение.☛ Регламентира видовете училища в системата на народната просвета.☛ Регламентира правната възможност гражданите да повишават непрекъснато своето образование и квалификация (чл. 4), като в училищата от системата на народната просвета гражданите, в т. ч. възрастните не може повторно да придобиват образование от една и съща степен (чл. 24).☛ Всеки гражданин осъществява правото си на образование в избрано от него училище и вид обучение съобразно личните си предпочитания и възможности (чл. 9).☛ Въвежда понятията за видовете училищно образование:<ul style="list-style-type: none">○ общото образование осигурява усвояването на общообразователния минимум и при възможност – профилирана подготовка съгласно ДОИ;○ професионално образование – осигурява усвояването на общообразователния минимум и придобиване на квалификация по професия съгласно ДОИ;○ професионално обучение – осигурява придобиване на квалификация по професия съгласно ДОИ.☛ Определя видовете училищно образование:<ul style="list-style-type: none">○ според степента – основно и средно;○ според съдържанието на подготовката – общо и професионално.☛ Урежда управлението и ресурсното обезпечаване на системата на народната просвета,	

правоомощията на министъра на образованието и науката, като специализиран орган за управление на системата.		
ЗПОО	Закон за професионалното образование и обучение	ДВ, бр. 68 от 30.07.1999 г.
<p>☛ Урежда обществените отношения, свързани с: осигуряване на правото на професионално образование и обучение на гражданите, съобразно личните им интереси и възможности; задоволяване на потребностите от квалифицирана и конкурентноспособна; работна сила; осигуряване на условия за функциониране и развитие на системата на професионалното образование и обучение, основаващи се на сътрудничество между нейните институции и органите на изпълнителната власт и на местното самоуправление и социалните партньори.</p> <p>☛ Регламентира организацията, институциите, управлението и финансирането на системата на професионалното образование и обучение.</p> <p>☛ Осигурява нормативната уредба и въвежда понятията за началното и непрекъснатото професионално обучение с основна цел гарантиране-качеството на професионалното образование и обучение съобразно нуждите на пазара на труда и в съответствие с тенденциите в Европейския съюз.</p> <p>☛ Определя целта на системата на професионалното образование и обучение (ПОО) – подготовка на гражданите за реализация в икономиката и обществото, като осигурява условия за придобиване и непрекъснато усъвършенстване на професионалната квалификация.</p> <p>☛ Урежда структурата на системата на професионалното образование и обучение, която включва професионално ориентиране, професионално обучение и професионално образование и определя същността на системата (чл. 5).</p> <p>☛ Регламентира Списъка на професиите за професионално образование и обучение с включените в него професии и специалности, по които се осъществява професионалното ориентиране, професионално обучение и професионално образование. Списъкът се утвърждава от министъра на образованието и науката след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отраслови министерства и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.</p> <p>☛ Определя институциите, които имат право да осъществяват обучение за придобиване на професионална квалификация – училища в системата на народната просвета, центрове за професионално обучение, министерства, общини, организации на работодатели, организации на работници и служители и отделни работодатели. Установява правната възможност обучението да се извършва чрез индивидуална подготовка.</p> <p>☛ Регламентира документацията за професионалното образование и професионалното</p>		

обучение (рамкови програми за придобиване на професионална квалификация, утвърдени от министъра на образованието и науката, държавни образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии, приети с наредби, издадени от него, учебни планове и учебни програми).

Представя институциите в системата на професионалното образование и обучение: професионални училища, професионални гимназии, училища по изкуствата, спортни училища, професионални колежи, центрове за професионално обучение, центрове за информация и професионално ориентиране, центрове за квалификация на обучаващите. Центровете за професионално обучение осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години.

Урежда възможността държавните и общинските училища да осъществяват и професионално обучение на лица, навършили 16 години, финансово осигурено от юридически лица или физически лица въз основа на сключен договор.

Регламентира реда за завършване на професионалното образование и обучение.

Определя документите, удостоверяващи завършено професионално образование и професионално обучение (чл. 38) и институциите, които имат право за издаване на документи за професионална квалификация (професионалните училища, професионалните гимназии, училищата по изкуствата, спортните училища, професионалните колежи, училищата по чл. 9, ал. 1, т. 2 и 3 от закона и центровете за професионално обучение).

Определя реда и условията за удостоверяване на професионалната квалификация на лица, обучавани извън системата на професионалното образование и обучение (чл. 40).

Регламентира управлението на системата на професионалното образование и обучение – статута, функциите и органите за управление на НАПОО, като държавен орган за лицензиране на дейности в системата и за координация на институциите, които имат отношение към професионалното ориентиране, обучение и образование.

Определя функциите на МТСП (чл. 52), Министерство на здравеопазването (чл. 53), отрасловите министерства (чл. 54), общините и социалните партньори, във връзка с професионалното образование и обучение.

Регламентира отговорността на министъра на образованието и науката да провежда държавната политика в областта на професионалното образование и обучение и свързаните с това основни правомощия за:

- приемане държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии и осигуряване условия за изпълнението им;
- утвърждаване Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- предлагане за приемане от Министерския съвет Списъка на регулираните професии в Република България;

- определя свои представители в управителния съвет и експертните комисии на НАПОО.

33

Закон
за занаятите

ДВ, бр. 42
от 27.04.2001 г.

☛ Урежда условията и реда за упражняване на занаят и обществените отношения, свързани с организацията на занаятчийството и занаятчийското обучение на лица, които са извън образователната система.

☛ Установява легални определения за:

- „Занаят”- дейност за производството на изделия и/или предоставянето на услуги по занаятчийски начин;
- Предприятие, организирано по занаятчийски начин;
- „Занаятчийско обучение” – преподаването на специфичните за занаята приложни умения и техники, запознаване със специфичните инструменти и материали, развитие на организационните, творческите и други познания и умения на индивида, необходими за упражняването на определен занаят – производство на изделия или предоставянето на услуги, посочени в специален списък, чрез неавтоматизиран предимно ръчен трудов процес. Познанията и практическите умения са придобити при занаятчийско обучение в предприятие, организирано по занаятчийски начин, с постепенно надграждане на познанията и практическо усъвършенстване на уменията.

☛ Урежда статута, органите и функциите на регионалната занаятчийска камара, като обединение на занаятчийци и **Националната занаятчийска камара** - представителната организация на занаятчиите в Република България; регламентира воденето на регионалния регистър на занаятчиите и националния регистър на занаятчиите.

☛ Предвижда обучение на работното място – „чиракуване” (съчетаване на работата с учене на занаят).

☛ За чирак може да бъде прието лице, навършило 16 години, което не се обучава в дневна форма в училище от системата на народната просвета или в редовна форма във висше училище.

☛ Обучението за овладяване на занаят преминава през три етапа:

- чирак – лице, което се обучава за срок от 3 до 4 години и ако е сключило договор за обучение с майстор. С договора се уреждат отношенията между тях по време на обучението, той поражда трудово правоотношение между чирака и майстора (чл. 47, ал. 4). Обучението е по програми, утвърдени от НАПОО и завършва с калфенски изпит (чл. 49);
- калфа – лице, което постоянно упражнява занаят в предприятие, организирано по занаятчийски начин. Регионалната занаятчийска камара издава свидетелство за калфа на: чирак, успешно положил калфенски изпит пред изпитни комисии, на лице, което не е било

чирак, но упражнява занаят поне от три години и е положило успешно калфенски изпит или на лице, което не положило калфенски изпит, но е придобило втора или трета степен на професионална квалификация по ЗПОО, ако степента съответства на определен занаят;

- майстор в определен занаят – лице, което познава целия работен процес до степен, че може да го извършва сам, притежава необходимите за занаята практически умения и теоретични познания и има майсторско свидетелство, издадено от Националната занаятчийска камара (чл. 55). Майсторско свидетелство се издава на калфа, издържал успешно майсторски изпит или на лице, което не е положило майсторски изпит, но има висше образование в областта на приложение на занаята и най-малко две години стаж по специалността. Майсторският изпит установява наличието у кандидата на всички теоретични знания и практически умения, необходими самостоятелно да упражнява занаята и да обучава на практически умения чираци и калфи. Обучението на майстори се извършва в предприятие, организирано по занаятчийски начин или в Националното сдружение „Задруга на майсторите на народни художествени занаяти”, в съответствие със стандарти за обучение по всеки занаят от списъка към закона и програми за обучение, утвърдени от НАПОО.

ЗНЗ

Закон
за насърчаване на заетостта

ДВ, бр. 112
от 29.12.2001 г.

☛ Формулира преминаването от пасивно социално подпомагане към активни мерки на пазара на труда за увеличаване заетостта и повишаване квалификацията на работната сила; въвежда стимули за работодатели при обучение на заети за поддържане и повишаване квалификацията и на безработни в контекста на ученето през целия живот; регламентира видовете продължаващо професионално обучение, организирано от АЗ, условията за осъществяването му.

☛ Определя органите на изпълнителната власт, отговорни за провеждането на политиката за насърчаване и запазване на заетостта, както и за обучението на възрастни.

☛ Дава легално определение на понятието „възрастен” (по смисъла на този закон е лице в трудоспособна възраст, което не се обучава за придобиване на основно или средно образование в системата на народната просвета или за придобиване на степен на висше образование и не е навършило възрастта за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване).

☛ Определя водещата роля на министъра на труда и социалната политика по отношение на разработването и провеждането на държавната политика в областта на професионалното обучение на зетите и безработните лица.

☛ Определя регионалните органи по заетостта, тяхната компетентност за провеждане на държавната политика по заетостта и обучението на възрастни по региони (регионални и областни съвети за развитие и комисиите към тях). Регламентира осъществяването на регионалната

политика като съвместна отговорност на областните администрации, органите на местно самоуправление и териториалните поделения на Агенцията по заетостта (АЗ), на министерствата и социалните партньори.

☛ Урежда обществените отношения, свързани с насърчаване и запазване на заетостта и увеличаване на пригодността за заетост чрез програми и мерки за професионално обучение на възрастни и за учене през целия живот. Програмите и мерките са включени в Националния план за действие по заетостта, който МС ежегодно приема.

☛ Регламентира стимулирането на професионалното информиране и консултиране, мотивационното обучение и обучението за придобиване на професионална квалификация на заети и безработни лица като активни действия за повишаване на заетостта.

☛ Чрез стимулиране на работодателите създава по-големи възможности за инициативи, които да улеснят процеса на повишаване на квалификацията на заетите, подбора на нови работници и предлагането на стажове за подобряване на уменията:

- работодател, който поддържа и осигурява повишаването на професионалната квалификация на наетите работници и служители, може да получи финансова подкрепа в размер на половината от необходимите средства за обучение;
- работодателите, които назначават безработни лица и ги обучават, получават суми, които се равняват на трудовото възнаграждение на новоназначените (за не повече от шест месеца);
- работодатели, които разкриват специални работни места за придобиване на квалификация чрез стаж, включително и за младежи, които га отпаднали рано от системата на средното образование, получават средства в размер, съгласуван с местните бюра по труда.

☛ Възможности за реализиране на програми за заетост, съчетани с обучение па млади безработни лица (на възраст до 29 години), за период не по-дълъг от 18 месеца, като програмите се финансират от средствата за активна политика на МТСП, от държавния бюджет чрез дирекциите „Бюро по труда“.

☛ Безработните лица по реда на чл. 17 на този закон могат да ползват безплатно професионално обучение, организирано от бюрата по труда, както и стипендия за придобиване на професионална квалификация.

☛ С изменението от 2003 г. доразвива съществуващите и въвежда нови действия, програми и мерки за насърчаване на заетостта и професионалното обучение на възрастни – усъвършенства прилагането на финансовите стимули за работодателите при осигуряване на заетост и поддържане и повишаване на квалификацията на наетите работници и служители.

☛ Лицензията за обучение по професия на ЦПО е условие за провеждане на краткосрочни и дългосрочни курсове за професионално обучение на заети и безработни лица, финансирано от

държавния бюджет чрез структурите на АЗ.

☛ При обучението на безработните е въведено изискване за стажуване при работодател за не по-малко от един месец.

ЗВ О	Закон за висшето образование	ДВ, бр. 112 от 27.12.1995 г.
---------	---------------------------------	---------------------------------

☛ Урежда устройството, функциите, управлението и финансирането на висшето образование в Република България.

☛ Създава условия за синхронизиране на системата на висшето образование в България с европейските тенденции относно достъпа до качествена подготовка, възможностите за мобилност в системата и прозрачността на придобитите квалификации.

☛ Една от дейностите, включени в предмета на дейност, която висшето училище осъществява по силата на закона е повишаване на квалификацията на специалисти.

☛ Използва специфично означение за продължаващото обучение - „обучение за повишаване на квалификацията” и определя същността на продължаващото обучение в сферата на висшето образование като обучение, което не е основание за придобиване на образователна степен или специалност.

☛ Наред с диплома за завършена образователно-квалификационна степен въвежда и документи, удостоверяващи повишаването на квалификацията на специалистите във висшите училища, напр. свидетелство за професионална квалификация, удостоверение за допълнително обучение или специализация, свидетелство за професионално-квалификационна степен на педагогическите специалисти, определени в Наредбата за държавните изисквания към основното съдържание на документите, издавани от висшите училища, приета от МС.

☛ Урежда правото на висшите училища самостоятелно да сключват с държавата и с други потребители, притежаващи диплома за завършена образователно-квалификационна степен по смисъла на закона договори за повишаване на квалификацията. Тези обучения се организират в самостоятелни звена към висшите училища при ред и условия, определени от правилниците им.

☛ Урежда правото на сдружаване на висшите училища с български и/или чуждестранни висши училища, признати по законодателството на съответната държава за осъществяване на учебна дейност и обучение през целия живот. Дава определение за специализант – лице, което повишава квалификацията си по специализиран учебен план, без да придобива по-висока образователна степен или нова специалност.

☛ Дава определение за „специализант” – лице, което повишава квалификацията си по специализиран учебен план, без да придобива по-висока образователна степен или нова специалност.

☛ Установява правото на висшите училища да провеждат обучение в образователна и научна

степен „доктор” по акредитирани специалности и придобиването ѝ при условията и по реда на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

ЗМ	Закон за младежта	ДВ, бр. 31 от 20.04.2012 г.
<p>☛ Определя държавната политика за младежта като междусекторна, целенасочена и последователна дейност на държавата, общините, младежките организации и обществото, която има за цел създаване на благоприятни условия за пълноценно личностно развитие на младежите и участието им в обществения икономическия живот.</p> <p>☛ Определя за „младеж” лице на възраст между 15 и 29 години и „младежката дейност” като организирана дейност или инициатива, насочена към:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ предоставяне на информационни и консултантски услуги в подкрепа на личностното, общественото и кариерното развитие на младежта; ○ подкрепа на младежите за успешната им трудова и житейска реализация; ○ организиране на свободното време; ○ насърчаване на неформалното обучение за разширяване на знанията, опита и уменията на младежите за приобщаването им към ценностите на гражданското общество, науката, културата, изкуството, предприемачеството, здравословния начин на живот, спорта и др.; ○ подкрепа на младежкото доброволчество. <p>☛ Регламентира координацията на младежката политика между централните и териториални органи на изпълнителната власт /чрез задължението да разработват и отчитат изпълнението на ежегодни, финансово осигурени планове за младежта.</p> <p>☛ Регламентира статута на младежкия работник, както и основните принципи на младежкото доброволчество.</p> <p>☛ Създава публична Национална информационна система за младежта, която регулярно се актуализира.</p>		
ЗОб	Закон за обществените библиотеки	ДВ, бр. 42 от 05.06.2009 г.
<p>☛ Определя обществените библиотеки (Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий”, регионалните, общинските и читалищните библиотеки) като образователни, информационни и културни институти с национално и местно значение, които събират, обработват, организират, съхраняват и предоставят за обществено ползване печатни и други произведения и информация, включително за книжовното и литературното културно наследство.</p> <p>☛ Обществените библиотеки организират и провеждат културно-образователни и информационни инициативи и прояви; осигуряват достъп до собствени традиционни и електронни</p>		

бази данни и интернет достъп за образователни, социални и научни цели.

☛ Читалищните библиотеки съдействат за повишаване на образователното ниво, продължаващото обучение, информираността, качеството на живот, социалната интеграция и разширяването на електронния достъп до информацията.

ЗНЧ	Закон за народните читалища	ДВ, бр. 89 от 22.10.1996 г.
------------	--	--

☛ Урежда статута на читалищата в страната като юридически лица с нестопанска цел - традиционни самоуправляващи се културно-просветни сдружения в населените места, които изпълняват и държавни културно-просветни задачи.

☛ Определя целите на народните читалища – да задоволяват потребностите на гражданите, свързани с развитие и обогатяване на културния живот, сред тях социалната и образователната дейност в населеното място, където осъществяват дейността си, разширяване на знанията на гражданите и приобщаването им към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата чрез обучение и създаване на възможности за учене, както и осигуряване на достъп до информация.

☛ Урежда дейността на читалищата в страната при изпълнение на основните им цели, в т.ч. уреждане и поддържане на библиотеки, читални, фото-, фоно-, филмо- и видеотеки, както и създаване и поддържане на електронни информационни мрежи; развиване и подпомагане на любителското художествено творчество; организиране на школи, кръжоци, курсове, клубове, кино- и видеопоказ, празненства, концерти и младежки дейности; събиране и разпространяване на знания за родния край; създаване и съхраняване на музейни колекции съгласно Закона за културното наследство, предоставяне на компютърни и интернет услуги.

ЗИХ У	Закон за интеграция на хората с увреждания	ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.
------------------	---	--

☛ Създава гаранции и стимули за интеграция и равнопоставеност на хората със специфични възможности, тяхната социална интеграция и подкрепа за интегрирането им в работна среда чрез мерки, сред тях образование и обучение.

☛ Въвежда социалната оценка, извършвана въз основа на медицинската експертиза по методика, утвърдена от министъра на труда и социалната политика, която включва и оценка на възможностите на лицето с увреждания да участва във форми на образование и обучение независимо от възрастта.

☛ Лицата с трайни увреждания имат право на финансово подпомагане от републиканския бюджет в зависимост от техните потребности, включително услуги за достъп до образование и обучение.

☛ Лицата, получили увреждане след 16-годишна възраст, имат право на допълнително

безплатно обучение по програми за общообразователно и професионално образование и обучение за възрастни, както и на начална рехабилитация по специфични програми за формиране на основни умения.

✚ Висшите училища осигуряват подкрепяща среда, специални приспособления, подходящи учебни материали и допълнителна преподавателска помощ, подпомагащи процеса на обучение и оценяване на студентите с увреждания, както и подготовка на специалисти за работа с тях.

✚ Урежда правото на учещите с трайни увреждания на стипендии и други облекчения.

✚ Професионалното обучение на възрастните с увреждания се осъществява от АЗ, работодателите или органите по назначаване, лица и организации, които предоставят социални услуги за хора с увреждания съгласно Закона за социално подпомагане, специализираните предприятия и кооперации.

ЗИНЗ	Закон	ДВ, бр. 25
С	за изпълнение на наказанията и задържането под стража	от 03.04.2009 г.

✚ Урежда въпросите, свързани с образованието, обучението и професионалната квалификация на лицата, изтърпяващи наложено наказание „лишаване от свобода“.

✚ Установява равен достъп на лишените от свобода до образователни, обучителни и квалификационни дейности, които се изразяват в:

- общо и професионално образование, отговарящо на ДООИ;
- професионално обучение;
- социално образование;
- ограмотителни и професионални курсове, насочени към неграмотните.

ЗЮЛНЦ	Закон	ДВ, бр. 81,
	за юридическите лица с нестопанска цел	2000 г.

✚ Урежда възможностите за обучение на възрастни от български или чуждестранни юридически лица с нестопанска цел, които извършват дейности с обществен или частен характер:

- неправителствени организации – фондации, асоциации;
- физически лица.

Други закони, действащи в сектора за учене на възрастни

Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план
Закон за държавния служител
Закон за убежището и бежанците
Закон за признаване на професионални квалификации
Търговски закон

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

Задълбоченият анализ на нормативната уредба изисква да се изследва нормативната среда, законите и подзаконовите нормативни актове, които регулират образованието и обучението на възрастни в Република България.

Нормативната среда е анализирана с цел:

- ☛ Да се систематизират силните и слабите страни на нормативната уредба, уреждаща взаимоотношения в сектора за учене на възрастни, както и да се установят дефицитите, свързани с осигуряването на това учене и съществуващите инструменти за въздействие;
- ☛ Да се изследват правата и отговорностите на идентифицираните заинтересовани страни в сектора за учене на възрастни, обществените отношения в сектора за учене на възрастни се регулират от кодекси, закони, правилници, наредби, инструкции, индивидуални административни актове и др.;
- ☛ Нормативната уредба за организиране на обучението на възрастни в България е разнородна и сегментирана между нормативните актове на различни отговорни институции. Независимо от това, тя е добра регулативна база за осигуряване на работещи схеми за обучение на възрастни.

Предложенията за актуализиране на нормативната уредба на сектора за учене на възрастни в Република България са направени въз основа на установените пропуски и недостатъци на нормативните актове в изготвения през първата година на проекта „**Анализ на състоянието на сектора за учене на възрастни в България**“: http://ll.mon.bg/uploaded_files/Analiz_adult.pdf. Анализиранията информация, включваща статистически и тематични изследвания на национално ниво, както и обобщени резултати от проведените дискусии с различните целеви групи очертаха основните проблеми в сектора за учене на възрастни.

Установените проблемни области имат пряко отношение към остарялата нормативна уредба, която се отличава с липса на синхрон между законовите и подзаконовите нормативни актове както на национално, така и на европейско ниво. Като следствие от съществуващите пропуски на различните нива възпрепятстват процеса на вземане на решения и управление на сектора, с което се създават редица затруднения при прилагането на конкретните механизми и прилагането на интегрираните мерки.

В тази посока могат да се посочат нормативни документи, които по различен начин дефинират понятието „възрастен“. Така например по смисъла на Закона за насърчаване на заетостта (Загл. изм. - ДВ, бр. 43 от 2011 г., в сила от 15.06.2011 г.) в § 1 от преходните и заключителни разпоредби понятието „**възрастен**“ се дефинира като „**лице в трудоспособна възраст, което не се обучава за придобиване на основно или средно образование в системата на народната просвета или за придобиване на степен на висше образование и не е навършило възрастта по чл. 68, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване**“. Необходимо е да се отбележи, че текстът е в противоречие с разпоредбата на чл. 58а. (Нов - ДВ, бр. 26 от 2008 г.), където се регламентира, че обучението на възрастни включва:

1. обучение за ограмотвяване
2. обучение за придобиване на професионална квалификация

3. обучение за придобиване и усъвършенстване на ключови компетентности

4. мотивационно обучение

Необходимо е да се отбележи, че част от тези обучения водят до придобиване на степен или на по-висока образователно-квалификационна степен.

Установено е и друго несъответствие относно разпоредбата на чл. 60 (изм. - ДВ, бр. 26 от 2008 г.) от същия закон, където се определя, че дейностите, свързани с обучението на възрастни, може да се осъществяват освен от институциите по чл. 58 от Закона, и в други институции, посочени в закон или в акт на Министерския съвет. Към тях например попадат всички институции за висше образование. Обаче на национално и европейско равнище няма общоприета дефиниция за 'зрял учащ се' във висшето образование, която да идентифицира тази категория от гледна точка на възрастта.

Може да се посочи и друг пример за установени пропуски в нормативната уредба, действаща във висшето образование, свързани с формалното продължаващо обучение. Процесите бяха регламентирани с действието на ПМС № 68 от 26.05.1975 г. за следдипломна квалификация на кадрите и с приемането след това на Постановление № 42 на Министерския съвет от 24.07.1980 г. за създаване на „Единна национална система за повишаване квалификацията на кадрите“. В тях ясно бяха разписани принципите за продължаващо обучение, неговите разновидности и издаваните документи за образование и квалификация. Тези нормативни документи регламентираха и сроковете за обучение във висшите училища на специалистите с висше или полувисше образование, което им позволяваше да получават допълнителна надграждаща специализация или възможност за преквалификация по други специалности. Този процес се прекъсна с влизането в действие на ПМС № 33 от 10.04.1990 г. (т. 30) за създаване на предпоставки за преминаване към пазарни условия в строителната дейност, с което се отмени действието на ПМС № 42. По този начин се допусна юридически вакуум, който допълнително се изостри с приемането на новия Закон за висшето образование (27.12. 1995 г.), тъй като в него също са допуснати пропуски, а именно - липса на текстове, които да уреждат статута на специалистите на висше образование, притежаващи дипломи за преквалификация и издадени след проведен едногодишен или двугодишен курс на обучение за преквалификация във висши училища.

Констатираните слаби страни на нормативната среда, регламентиращи взаимоотношенията в сектора, както и наличните дефицити, свързани с липсата на правни текстове за управление на сектора за учене на възрастни пряко рефлектира към поставения проблем.

Липсата на нормативно установен механизъм, определящ конкретните функции и отговорности на заинтересованите институции по отношение функционирането на националната система за проучване, идентифициране, анализ и прогнозиране на потребностите от образование и обучение на възрастните е допълнителен пример в тази посока. В следствие на нормативните несъответствия или пропуски проблемите се задълбочават, а някои от тях на този етап остават неразрешими. По този начин в значителна степен се затруднява разработването на цялостна интегрирана политическа рамка за управление и действие на сектора за учене на възрастни.

Предвид разгледаните примери може да се направи извода, че като цяло нормативната уредба за организиране на обучението на възрастни в България е разнородна и сегментирана между нормативните актове на различните отговорни институции.

В по-конкретен план установените пропуски в контекста на политическата рамка могат да се свържат с липсата на:

- ✦ разпоредби, свързани с планирането и оценяването на политиките в сектора за учене на възрастни; изградени механизми, гарантиращи устойчивостта на политиките;
- ✦ отчетност по отношение неизпълнението на отделни мерки;
- ✦ на оценки на въздействието към основните стратегически документи;
- ✦ консолидация между заинтересованите страни в процесите на обществени консултации, свързани с разработването на нормативни актове и стратегически документи.

Слабостите по отношение на нормативната рамка се свързват с:

- ✦ установената констатация за наличие на голям брой различни по вид и степен нехармонизирани помежду нормативни актове, които са непълни или често се променящи се. Това многообразие от нормативни актове естествено създава редица трудности в процеса на практическото им прилагане. Сериозен проблем е и тяхното непознаване и/или неприлагане от страна на заинтересовани страни в т.ч. и от работодателите;
- ✦ действащи морално остарели нормативни актове, които са разработвани преди приемането на България в ЕС. Това налага предприемането на бързи действия за привеждане на националната нормативна уредба в съответствие със съвременните стратегически европейски документи, изисквания и насоки за развитие на процесите за учене на възрастни;
- ✦ недостатъчно съгласувани нормативни текстове, регламентиращи включването на работодателите в дейностите по разработване на учебните планове и програми, в оценката на резултатите от обучението, в процесите на валидиране, в оценката на потребностите от обучение по професии и специалности и т.н.;
- ✦ липсата на нормативно регламентиране на процесите по координация на политиките за образование и обучение на възрастните между централните и териториални органи на изпълнителната власт и на останалите заинтересовани страни чрез въвеждане на задължението им да планират и извършват мониторинг и оценка на този сектор;
- ✦ липсата на действащи професионални стандарти, свързани с ученето на възрастни, които да служат за основа при разработването на държавни образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- ✦ липсата на нормативно изискване, определящо конкретна национална институция, която да поддържа публична информационна система за учене на възрастни, която регулярно да бъде обновявана;

- ✦ липсата на нормативно регламентирани определения на понятията „възрастен учещ” и „качество на образованието и обучението на възрастни”, които официално да бъдат въведени в сектора чрез включването им в съответните законови и подзаконови актове.

3. КОНКРЕТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

3.1. Понятия, които следва да се въведат във всички нормативни актове

- ✦ **"Квалификация"** означава официален резултат от процеса на оценяване и валидиране, получен, когато компетентен орган реши, че определено лице е постигнало резултати от обучението, съответстващи на определени стандарти;
- ✦ **"Умения"** означава способност за прилагане на знанията и използване на ноу-хау при изпълнение на задачи и решаване на проблеми. В контекста на Европейската квалификационна рамка уменията се описват като познавателни (включващи прилагане на логическо, интуитивно и творческо мислене) и практически (включващи сръчност и употреба на методи, материали, уреди и инструменти);
- ✦ **"Компетентност"** означава доказана способност за използване на знания, умения и личностни, социални и/или методологични дадености в работни или учебни ситуации и в професионално и личностно развитие. В контекста на Европейската квалификационна рамка способностите се описват с оглед степента на поемане на отговорност и самостоятелност;
- ✦ **„Резултати от ученето”** са компетентностите, придобити от индивида след приключване на процеса на формално или неформално обучение или на информално учене, които той е способен да демонстрира.
- ✦ **„Неформално обучение”** е обучение, което се извършва като организирана дейност извън системата на професионалното образование и обучение.
- ✦ **„Самостоятелно учене”** е неинституционализирано, неорганизирано и несистематизирано натрупване на компетентности в живота на човека.
- ✦ **“Формално обучение”** е организирана форма на учене за придобиване на компетентности, като за резултатите от това обучение се издава държавно признат документ.
- ✦ **„Специални образователни потребности”** са образователните потребности, които може да възникнат при сензорни увреждания, физически увреждания, множество увреждания, умствена изостаналост, езиково-говорни нарушения, специфични нарушения на способността за учене, разстройства от аутистичния спектър, емоционални и поведенчески разстройства.”
- ✦ **„Възрастен обучаем”** е лице, навършило 16-годишна възраст, което не се обучава в дневна форма във формалната система за образование и обучение.

- ☛ „Доставчици на обучение” са институциите, които провеждат формално образование и обучение и неформално обучение.
- ☛ „Заинтересованите страни” са организации, институции, индивиди или групи хора, които могат да влияят или да бъдат повлиявани от резултатите и очакваните ефекти в резултат на прилагането на целенасочените дейности.

3.2. Закон за професионалното образование и обучение

В чл. 1 се правят следните изменения:

1. Алинея 1, т. 1 се изменя така:

„1. осигуряване на правото на кариерно ориентиране, професионално образование и обучение на гражданите съобразно личните им интереси и възможности, както и валидиране на професионални компетентности;”

В чл. 3 се правят следните изменения и допълнения:

1. Досегашният текст става ал. 1, като в нея се създава т. 6:

„6. формиране на компетентности за планиране и управление на кариерата.”

2. Създава се ал. 2:

„(2) Задачите по ал. 1 се осъществяват в съответствие с изискванията за осигуряване на качество на професионалното образование и обучение.”

Член 4 се изменя така:

„Системата на професионалното образование и обучение включва кариерно ориентиране, професионално обучение, професионално образование и валидиране на професионални компетентности.”

Член 5 се изменя така:

„(1) Кариерното ориентиране подпомага гражданите на всяка възраст през целия им живот да вземат информирани решения за избор на образование, обучение, професия и заетост, да управляват своето развитие, индивидуален напредък в ученето и професионалната им реализация.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 103 от 2002 г.) Професионалното обучение осигурява придобиването на квалификация по професия или по част от професия, както и усъвършенстването ѝ.

(3) Професионалното обучение включва:

1. начално професионално обучение – придобиване на първоначална квалификация по професия или по част от професия;

2. продължаващо професионално обучение – усъвършенстване на придобитата квалификация по професия или по част от професия.

(5) Професионалното образование осигурява и придобиването на общообразователна подготовка в средната степен на образование.

(6) Валидирането е оценяване и признаване на съответствието между компетентности, придобити чрез неформално обучение и информално учене и/или чрез практически опит, и изискванията за придобиване на професионална квалификация и издаване на съответния официален документ с цел:

1. достъп до обучение за придобиване на професионална квалификация;

2. улесняване на достъпа до пазара на труда.”

В чл. 6 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „професионалното обучение и професионалното образование” се заменят с ”професионалното обучение, професионалното образование и валидирането”.

Създава се чл. 6а:

„Защитени професии

Чл. 6а (1) Определени професии от Списъка по чл. 6 се утвърждават като защитени от държавата професии.

(2) Критериите за определяне на защитените професии и списъкът с тях се приемат с акт на Министерския съвет.

(3) Списъкът със защитените от държавата професии се актуализира ежегодно до края на месец октомври.”

В чл. 9 се правят следните изменения:

Алинея 3 се изменя така:

„(3) Професионални компетентности може да се придобият и чрез неформално обучение и информално учене. Те са основа за признаване на професионална квалификация след валидиране при условията и по реда на този закон.”

Създава се чл. 9а:

„Качество на професионалното образование и обучение”

Чл. 9а. (1) Осигуряването на качество на професионалното образование и обучение създава условия за подобряването на резултатите от обучението в съответствие с поставените цели, очакванията и потребностите на личността и на обществото.

(2) Институциите по чл. 9 осигуряват качество на професионалното образование и обучението чрез изграждане на вътрешна система за осигуряване на качеството при спазване на държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии и действащата нормативна уредба.

(3) Прилагането на вътрешната система за осигуряване на качеството се урежда в правилника за дейността на съответната обучаваща институция.”

В чл. 10 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Програмите по ал. 1 определят възрастта, входящото и изходящото образователно и квалификационно равнище на кандидатите, както и продължителността на професионалното образование и на професионалното обучение.”

2. В ал. 3:

а) в т. 2 след думата „втора” се добавя „или трета”;

б) в т. 6 думата „непрекъснато” се заменя с „продължаващо”, а в края се добавя „след придобита квалификация съответно по част от професия, първа или втора степен на професионална квалификация.”

В чл. 12 се правят следните изменения и допълнения:

1. Точка 1 се изменя така:

„1. програми А:

а) с продължителност до 1 г. за лица със завършен най-малко начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване по реда на Закона за насърчаване на

заетостта, както и успешно завършен курс за ограмотяване или успешно завършен курс за усвояване на учебно съдържание, предвидено за класове от прогимназиалния етап на основно образование по реда на Закона за народната просвета;

б) с продължителност до 2 г. за лица със специални образователни потребности със завършен клас на общообразователно училище по индивидуална образователна програма;”.

2. Точка 2 се изменя така:

„2. програми Б:

а) с продължителност 1 г. за лица със завършен клас от средното образование или със завършено средно образование – за придобиване на втора степен на професионална квалификация;

б) с продължителност до 2 г. за лица с успешно завършен XII клас или със завършено средно образование – за придобиване на трета степен на професионална квалификация;”.

3. Точка 3 се отменя.

4. Създава се т. 7:

“7. програми Ж с продължителност:

а) определена с конкретната документация за професионално обучение – за придобиване на квалификация по част от професия;

б) 2 години – за първа степен на професионална квалификация;

в) 3 години – за втора степен на професионална квалификация.”.

Член 13 се изменя така:

“Чл. 13. (1) Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професия за всяка професия от списъка по чл. 6, ал. 1 определят:

1. изискванията към кандидатите;

2. описанието на професията;

3. единиците резултати от учене;

4. изискванията към материалната база;

5. изискванията към обучаващите.

(2) Във основа на държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии се разработват учебни планове и учебни програми.

(3) Документацията по ал. 2 може да се разработва като модулни учебни планове и модулни учебни програми.

(5) Учебните планове за обучение на лица над 16 г. по програмите А, Б, Д и Е се разработват от обучаващата институция или от заявителя на професионалното обучение и се утвърждават от директора на обучаващата институция.

(6) Учебните програми за обучението по ал. 5 се утвърждават при условията и по реда на този закон.

(7) Професионалното обучение за учениците и за лицата над 16 години със специални образователни потребности може да се осъществява и по индивидуални учебни програми. Индивидуалните учебни програми за лицата над 16 години – от директора на обучаващата институция. Условията и редът за обучението на ученици по индивидуалните учебни програми се определят в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

(8) Документацията по ал. 3 за обучение на лица над 16 г. по програма Ж се разработва съвместно от обучаващата институция и от заявителя на професионалното обучение и се утвърждава от директора на професионалната гимназия и работодателя.”

В чл. 14:

1. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Минималната възраст на кандидата в годината на кандидатстването е 16 г.

В ал. 4 след думата „заетостта” се поставя запетая и се добавя „както и успешно завършен курс за ограмотяване или успешно завършен курс за усвояване на учебно съдържание, предвидено за класове от прогимназиалния етап на основно образование по реда на Закона за предучилищното и училищното образование”.

3. В ал. 5 след думата „придобитата” се добавя „квалификация по част от професията или”.

Член 21 се изменя така:

„Центрове за кариерно ориентиране

Чл. 21. Центровете за кариерно ориентиране предоставят специализирани услуги в подкрепа на индивидуалното професионално и кариерно развитие на лица, навършили 16 години за:

1. формиране на реалистична самооценка и собствена концепция за развитие и реализация в професионалния и обществен живот;
2. информиране относно възможностите за образование, обучение, заетост и социално включване;
3. консултиране във връзка с изготвянето изпълнението на индивидуален проект за образование, обучение, професионална реализация и развитие.”.

В чл. 26 се правят следните изменения и допълнения:

1. Наименованието се изменя така :

„Организация на професионалното обучение на лица, навършили 16 години в държавните и общинските училища”

2. Създава се нова ал. 2:

„(2) В случаите по ал. 1 държавните и общинските училища самостоятелно определят приема си.”

3. Досегашната ал. 2 става ал. 3.

Член 28 се изменя така:

„Съдържание на професионалното обучение на лица, навършили 16 години

Чл. 28 (1) Професионално обучение на лица, навършили 16 години, се осъществява чрез професионална подготовка.

(2) Професионалната подготовка осигурява придобиването на компетентности в съответствие с държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по съответната професия.

(3) Професионално обучение на лица, навършили 16 години, може да се осъществява и чрез изучаване на учебно съдържание по отделни общообразователни учебни предмети.”

В глава четвърта се създава раздел V:

„Раздел V

Кредити в професионалното образование и в професионалното обучение

Натрупване и трансфер на кредити в професионалното образование и в професионалното обучение

Чл. 32е. (1) Професионална квалификация по професия се придобива, когато след оценяване или валидиране се установи, че са постигнати всички единици резултати от учене, включени в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по съответната професия.

Може да се оценяват или валидират отделни единици резултати от учене, определени в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по съответната професия, за което се присъждат кредити.

(3) Кредитът е измерител на постигната единица резултати от учене от държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по съответната професия.

(4) Кредити се присъждат от институциите по чл. 9, ал. 1 и се удостоверяват с документ по образец, утвърден от министъра на образованието и науката.

(5) Кредити може да се натрупват с цел придобиване на професионална квалификация по професия или да се прехвърлят за придобиване на професионална квалификация по друга професия от същото професионално направление.

(6) Кредити, присъдени на единици резултати от учене по обща професионална подготовка, може да се пренасят и натрупват за придобиване на професионална квалификация по всички професии от списъка на професиите по чл. 6, ал. 1.

Член 40 се изменя така:

„Валидиране на професионални компетентности за упражняване на професия или част от нея

Чл. 40. (1) Лица, придобили професионални компетентности за упражняване на професия или част от нея чрез неформално обучение и информално учене може да получат свидетелство за валидиране на професионална квалификация или удостоверение за валидиране на квалификация по част от професията, след оценяване на съответствието на тези компетентности с изискванията за придобиване на професионална квалификация при условия и по ред, определени в наредба на министъра на образованието, младежта и науката и след успешно полагане на изпити по реда на чл.37.

(2) За получаване на свидетелство за валидиране на професионална квалификация се изисква и завършено образование или клас, необходими за придобиване на съответната степен на професионална квалификация.

(3) Право да извършват валидиране на професионална квалификация имат институциите по чл. 9, ал. 1, т. 1 и 2.

(4) За дейностите по ал. 1 се събират такси в размери, определени с тарифа на Министерския съвет, която включва разходи за установяване, документиране, оценяване и признаване на опита на лицата, както и за провеждане на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

3.3. Закон за висшето образование

В **чл. 6, ал. 2** текстът се изменя както следва:

„(2) Висшето училище може да развива научно-производствена, художествено-творческа, спортна и здравна дейност, и дейности по професионално ориентиране и кариерно развитие в съответствие със спецификата си.

Към **чл.56, ал.1** се създава нови точки 6, 7 и 8 както следва:

„6. да повишават своята научна, методическа и педагогическа подготовка чрез сътрудничество с бизнеса и научноизследователски структури в съответната научна област, включително в областта на измерване и оценяване на постиженията на обучаемите чрез методите на педагогическата диагностика;

7. да прилагат иновативни методи и подходи за ефективно преподаване;

8. да стимулират обучаемите към самостоятелно учене и учене през целия живот.”

3.4. Закон за насърчаване на заетостта

Към чл. 58 се създават нови т.4, 5 и 6.

Нова Т. 4. Утвърждаване статут на дистанционно/електронно обучение на възрастни

Нова т.5. Утвърждава система за качество на ученето през целия живот

Нова т.6. Утвърждава процедура за валидиране на учене, проведено във връзка с пазара на труда, като елемент от Национална система за валидиране .

3.5. Кодекс на труда

В чл.228а се създава нова ал.2:

„(2) Работодателят да е длъжен да оценява и развива нивото на компетенции на работниците и служителите в съответствие с разработените вътрешни системи за оценяване , обучение за поддръжане и повишаване на квалификацията, и кариерно развитие.

Досегашната ал.2 става съответно ал.3”

3.5. Проект на Постановление за създаване на Национален съвет за учене през целия живот

Чл. 1. (1) Създава Национален съвет за учене през целия живот, наричан по-нататък „съвета“, като координиращ и консултативен орган, който подпомага Министерския съвет при разработването и провеждането на държавната политика за учене през целия живот.

(2) Съветът съдейства за сътрудничеството, осъществява координацията и провежда обществени консултации между държавните органи, органите на местно самоуправление, национално представените организации на работниците и служителите и на работодателите и неправителствените организации, които работят в областта на ученето през целия живот.

Чл. 2. (1) Съветът изпълнява следните функции:

1. консултира Министерския съвет ;
2. координира действията на държавните органи, социалните партньори и неправителствените организации за планиране, мониторинг на изпълнението и оценка на политиката за учене през целия живот;
3. обсъжда проекти на нормативни и други актове, отнасящи се до ученето през целия живот;
4. обсъжда проекти на актове на Министерския съвет и дава становище за съответствието им с целите на политиката за учене през целия живот ;
5. организира разработването на анализи и провеждането на изследвания по въпроси, свързани с изпълнението на държавната политика за учене през целия живот ;
6. прави предложения за изготвяне и дава предварително становища по проекти на нормативни и други актове, свързани с провеждането на държавната политика за учене през целия живот:

(3) Съветът приема и представя в Министерския съвет годишен доклад за дейността си в срок до 31 март на следващата година.

Чл. 3. (1) Съветът се състои от председател и членове.

(2) Председател на Съвета е министърът на образованието и науката.

(3) Членове на съвета са:

1. заместник-министър на труда и социалната политика, заместник-министър на културата, заместник-министър на младежта и спорта, заместник-министър на здравеопазването; заместник-министър на земеделието и храните, заместник-министър на правосъдието, заместник-министър на финансите, заместник-министър на регионалното развитие.

2. ръководителите на: Националния статистически институт, Националната агенция за професионално образование и обучение, Агенцията по заетостта, Центъра за развитие на човешките ресурси.

3. 6 бр. представители на национално представените работодателски организации.

4. 6 бр. представители на организациите на работниците и служителите на национално равнище.

5. 2 бр. представител на Националното сдружение на общините в Република България;

(4) Поименният състав на съвета, основните и резервни членове се определят със заповед на министъра на образованието и науката по предложения, направени от ръководителите на съответните министерства и ведомства и организациите по ал. 3, т. 3 – 5.

(5) Министрите, ръководителите на държавни институции, ръководствата на организациите по ал. 3, т. 3-5, представени в съвета определят поименно основен и резервен член на Съвета. Когато основен член на съвета отсъства, той се замества от резервен член.

(6) При неучастие на член на Съвета или на съответния резервен член в повече от две поредни заседания без уважителни причини, председателят на Съвета отправя писмено предложение до съответния ръководител за определяне на друг представител.

(7) При промяна в служебното положение, правомощията или функциите на член на Съвета ръководителят на съответното министерство, ведомство или организация по ал. 3, т. 1-5 в едномесечен срок прави писмено предложение до председателя за промяна в поименния състав на съвета.

Чл. 4. Административно-техническото и организационно обслужване на дейността на съвета се осигурява от секретариат – административно звено от специализираната администрация на Министерството на образованието и науката, което осъществява функции, във връзка с ученето през целия живот.

Чл. 5. Приема Правилник за организацията на дейността на Съвета съгласно приложението.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Министрите и ръководителите на организациите по чл. 3, ал. 3, т. 3-5 в *едномесечен* срок от влизане в сила на постановлението определят основен и резервен член на съвета.

§ 2. Постановлението се приема на основание чл. 22а от Закона за администрацията.

§ 3. Постановлението влиза в сила от деня на обнародването му в Държавен вестник

4. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

☛ Секторът за учене на възрастни се регулира от твърде голям брой нормативни актове, различни по вид и степен, като това многообразие създава трудности в процеса на практическото им прилагане.

☛ Уредбата въпреки многото на брой актове е нехармонизирана и не е пълна.

☛ Част от законите и от действащите подзаконовни нормативни документи са утвърдени в края на ХХ век – преди влизането в сила на основните стратегически документи за сектора за учене на възрастни и преди членството на България в ЕС.

☛ Наложителната спешност за вземане на решения в отделните сфери на обществения живот е една от основните причини за честите промени в нормативните актове.

☛ Неясно е кои са възрастните обучаеми като целева група;

☛ Не е въведено понятието „обучител на възрастни“;

☛ Не са регламентирани редица процеси, които са свързани с образованието и обучението на възрастни.

☛ Непознаване и/или неприлагане на нормативната уредба от заинтересовани страни в т.ч. работодатели.

☛ Целесъобразно е да се разработи общ закон, регулиращ обществените отношения в сектора за учене на възрастни.

☛ Нормативно регламентиране на неформалното обучение и на самостоятелното учене.

☛ Да се определи понятието „възрастен учещ“.

☛ Да се регламентира координацията на политиката за образование и обучение на възрастни между централните и териториални органи на изпълнителната власт и останалите заинтересовани страни чрез задължението да планират и извършват мониторинг и оценка на този сектор.

☛ Създаване на нормативно задължение на определена институция да поддържа публична национална информационна система за учене на възрастни и регулярно да я актуализира.

- ✦ Актуализиране на нормативната уредба в съответствие с Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот и националната квалификационна рамка.
- ✦ Разработване на механизъм за признаване на знанията, уменията и компетентностите, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене.
- ✦ Разработване на механизъм за въвеждане на кредити в професионалното образование и обучение.
- ✦ Нормативно определяне на понятието „качеството на образованието и обучението на възрастни” и въвеждане на система за осигуряването му.
- ✦ Нормативно регламентиране на професионалните стандарти като основа за разработване на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.
- ✦ Нормативно регламентиране на ДООИ за кариерно ориентиране и консултиране.
- ✦ Задължителен документ за завършен курс по андрагогика за учителите на възрастни.
- ✦ Осигуряване на нормативни условия за перманентна квалификация на учителите на възрастни.
- ✦ Включване на работодателите в дейностите по разработването на учебните планове и програми, в оценката на резултатите от обучението, в оценката на потребностите от обучение по професии и специалности.